ECLI:LV:AT:2022:0617.C12200320.10.S
Lieta Nr. C12200320, SKC–180/2022
Civillietu departaments

Latvijas Republikas Senāts
SPRIEDUMS
Rīgā 2022.gada 17.jūnijā

Senāts šādā sastāvā:
senators referents Valerijs Maksimovs,
senators Intars Bisters,
senatore Marika Senkāne
izskatīja rakstveida procesā civillietu sakarā ar Daugavpils pilsētas domes kasācijas sūdzību par Latgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2021.gada 14.maija spriedumu MSIA „Modus būve" prasībā pret Daugavpils pilsētas domi par pārada piedziņu.

Aprakstošā daļa

[1] Ar Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2019.gada 22.maija spriedumu pasludināts SIA „Modus būve" maksātnespējas process, par administratori ieceļot Annu Žarovu.

[2] Maksātnespējīgās SIA „Modus būve" (turpmāk arī - MSIA „Modus būve") administratore 2020.gada 14.augustā cēlusi prasību pret Daugavpils pilsētas domi, kurā, pamatojoties uz Maksātnespējas likuma 101.panta pirmo daļu, Civillikuma 2223.pantu, lūgusi piedzīt no atbildētājas parādu 38 069,25 EUR.

Prasības pieteikums pamatots ar šādiem apstākļiem.

[2.1] Starp Daugavpils pilsētas domi kā pasūtītāju un SIA „Modus būve" kā būvuzņēmēju noslēgti divi līgumi: 2016.gada 7.oktobrī uzņēmuma līgums D-2016/678 par būvdarbu veikšanu „J.Pilsudska Daugavpils valsts poļu ģimnāzijas sporta zāles korpusa atjaunošana Marijas ielā 1D, Daugavpilī", bet 2018.gada 23.martā uzņēmuma līgums iepirkuma procedūra DPD 2017/167 par papildus būvdarbiem „J.Pilsudska Daugavpils valsts poļu ģimnāzijas ēkas Marijas ielā 1D, Daugavpilī, renovācija".

Saskaņā ar minēto līgumu 5.3.2.punktu puses vienojās, ka atbildētāja, apmaksājot prasītājas ikmēneša rēķinus par izpildītajiem darbiem, ieturēs garantijas summu 5% apmērā, kura tiks apmaksāta 30 darba dienu laikā pēc objekta nodošanas ekspluatācijā vai līdz bankas vai apdrošināšanas sabiedrības garantijas iesniegšanas, savukārt atbilstoši līgumu 5.3.3.punktiem – no katra ikmēneša maksājuma ieturēs naudas līdzekļus 0,5% apmērā.

[2.2] No kopsavilkuma aprēķiniem, aktiem par izpildītajiem celtniecības darbiem secināms, ka Daugavpils pilsētas dome atbilstoši uzņēmumu līgumu 5.3.2. un 5.3.3.punktiem kā garantijas naudu ieturēja 38 069,25 EUR.

[2.3] Ņemot vērā, ka pēc maksātnespējas procesa pasludināšanas SIA „Modus būve" saimniecisko darbību neveic, saistību izpilde attiecībā uz līgumos norādītajām garantijas saistībām nav iespējama.

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 101.panta pirmajai daļai administrators ir tiesīgs vienpusēji atkāpties no līguma.

[3] Ar Daugavpils tiesas 2020.gada 3.decembra spriedumu prasība apmierināta.

[4] Izskatījusi lietu sakarā ar Daugavpils pilsētas domes apelācijas sūdzību, Latgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija ar 2021.gada 14.maija spriedumu prasību apmierinājusi. No Daugavpils pilsētas domes MSIA „Modus būve" labā piedzīts parāds 38 069,25 EUR, bet valsts labā valsts nodeva 1353,80 EUR.

Spriedums pamatots ar šādiem motīviem.

[4.1] No Maksātnespējas likuma 63.panta trešās daļas noteikumiem izriet, ka SIA „Modus būve" līgumiskās saistības atbildēt par būvdarbu defektiem izbeidzās līdz ar maksātnespējas procesa pasludināšanas dienu. Tā kā atbilstoši Maksātnespējas likuma 64.panta pirmās daļas 2.punktam ar administratora lēmumu MSIA „Modus būve" saimnieciskā darbība ir pārtraukta, saistību izpilde attiecībā uz būvdarbu laikā pieļauto defektu novēršanu, apdrošināšanas polises vai bankas galvojuma iesniegšanu nav iespējama.

[4.2] Par nepamatotu atzīstams Daugavpils pilsētas domes secinājums, ka atbildētājai pienākums atmaksāt ieturēto garantijas naudu radīsies tikai pēc piecu gadu garantijas termiņa. Minētais secinājums izdarīts, neņemot vērā parādnieka kā maksātnespējas subjekta statusu un ir pretrunā ar Maksātnespējas likuma 63.panta trešo daļu.

Šādas atziņas paustas Augstākās tiesas Senāta 2013.gada 29.novembra spriedumā lietā Nr. SKC-274/2013 (C31428610), uz kurām pamatoti atsaucies administrators.

[5] Kasācijas sūdzību par Latgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2021.gada 14..maija spriedumu iesniegusi Daugavpils pilsētas dome, lūdzot to atcelt un lietu nodot jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Kasācijas sūdzībā norādīti šādi argumenti.

[5.1] Tiesa nav ņēmusi vērā, ka garantijas naudas ieturējumiem ir tiesisks pamats, jo to noteica pušu starpā noslēgtie tiesiskie darījumi. Līgumi, uz kuru pamata veikti garantijas ieturējumi, nav atzīti par spēkā neesošiem vai atcelti.

[5.2] Tiesa nepamatoti uz konkrēto situāciju attiecinājusi Maksātnespējas likuma 63.panta trešo daļu. Minētā tiesību norma neregulē būvdarbu garantijas pirmstermiņa atgriešanu, esot defektiem.

Motīvu daļa

[6] Pārbaudījis sprieduma likumību attiecībā uz personu, kas to pārsūdzējusi, un attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, kā to nosaka Civilprocesa likuma 473.panta pirmā daļa, Senāts atzīst, ka apelācijas instances tiesas spriedums atceļams un lieta nododama jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

[6.1] Apelācijas instances tiesa konstatējusi, un par to lietā nav strīda, ka pušu starpā pastāvēja tiesiskās attiecības, uz kuru pamata veikti būvniecības darbi. Par paveiktajiem darbiem veikts norēķins, ieturot garantijas naudu garantijas darbu izpildes nodrošinājumam uz pieciem gadiem.

[6.2] Būvniecības likuma 19.panta 8.punkts (redakcijā līguma slēgšanas brīdī) noteic, ka būvniecības procesa dalībniekam ir pienākums šajā likumā un Civillikumā noteiktajā kārtībā atlīdzināt citiem būvniecības procesa dalībniekiem un trešajām personām tos zaudējumus, kurus viņš nodarījis ar savu darbību vai bezdarbību. Savukārt atbilstoši Ministru kabineta 2014.gada 2.septembra noteikumu Nr. 529 „Ēku būvnoteikumi" 158.punktam pieņemšanas ekspluatācijas paskaidrojuma rakstā norāda ar būvniecības ierosinātāju saskaņotu termiņu, kurā būvniecības ierosinātājs var prasīt, lai būvdarbu veicējs par saviem līdzekļiem novērš būvdarbu defektus, kas atklājušies pēc ēkas (izņemot sezonas ēku) vai tās daļas nodošanas. Pirmās grupas ēkām minimālais būvdarbu garantijas termiņš ir divi gadi, bet otrās un trešās grupas ēkām – trīs gadi, ko skaita no dienas, kad institūcija, kura pilda būvvaldes funkcijas, izdarījusi būvniecības informācijas sistēmā atzīmi par būvdarbu pabeigšanu.

Judikatūrā sniegts jēdziena „būvdarbu kvalitātes garantijas termiņš" skaidrojums, un ar to saprot pušu pielīgtajā laika posmā atklāto būvdarbu defektu (bojājumu) novēršanu uz paša būvnieka rēķina. Respektīvi, garantijas laiks ir paredzēts, lai būvnieks segtu izdevumus, kas pasūtītājam rodas gadījumā, ja šajā laikā konstatētie būvdarbu defekti netiek novērsti (sk. *Senāta 2021.gada 12.oktobra sprieduma lietā Nr. SKC-9/2021 (ECLI:LV:AT:2021:1012.C28386415.7.S) 7.punktu)*.

[6.3] Lietā nav strīda, ka saskaņā ar uzņēmuma līgumiem puses uz savstarpējas vienošanās pamata ietvērušas blakus noteikumus, ar kuriem: 1) SIA „Modus būve" apsolīja, ka, ja darbu kvalitātes pārbaudē atklāj defektu, tā ar saviem spēkiem un uz sava rēķina novērš defektus, 2) garantijas laiks ir pieci gadi pēc visu SIA „Modus būve" veikto darbu pieņemšanas no atbildētāju puses, 3) Daugavpils pilsētas domei piešķirtas tiesības paturēt savā rīcībā garantijas naudu – 5 % no līguma summas, kamēr nav izbeigtas 30 darbu dienu termiņš pēc objekta nodošanas ekspluatācijā vai pēc bankas vai apdrošināšanas sabiedrības garantijas iesniegšanas. Tāpat līgumu 5.3.2.punktā puses paredzēja, kamēr būvuzņēmējs nav iesniedzis bankas vai apdrošināšanas sabiedrības garantiju, pasūtītājs ir tiesīgs novirzīt ieturēto garantijas summu defektu novēršanai.

To ievērojot, būvniecības līgumā noteikto saistību izpildes nodrošinājumu ir pamats vērtēt kā piemērotu un efektīvu instrumentu pasūtītāja tiesību un interešu aizsardzībai pret tādiem papildu izdevumiem, kas var rasties gadījumā, ja pielīgtajā garantijas termiņā tiek atklāti būvdarbu defekti, kurus būvuzņēmējs pats saviem spēkiem un par saviem līdzekļiem nenovērš.

Garantijas naudas ieturējums tāpat kā bankas garantija, kredītvēstule vai apdrošināšana ir kļuvusi par neatņemamu būvniecības procesa sastāvdaļu, kas pilda būvnieka saistību pret pasūtītāju pienācīgas izpildes nodrošinājumu. Parasti, ja nav īpašu noteikumu, tā ir būvnieka izvēle, kādu nodrošinājuma veidu piedāvāt, jo pasūtītāja interese tiek pietiekami aizsargāta ar katru no tiem. Nav šaubu, ja nodrošinājuma funkciju pilda bankas garantija, kredītvēstule vai apdrošināšana, būvnieka maksātnespējas gadījumā būvniekam nav un nevar būt kādas prasījuma tiesības pret trešo personu, kas sniegusi nodrošinājumu būvnieka saistībām. Būvnieka saistību pret pasūtītāju nodrošinājuma tiesiskā daba nav atkarīga no izvēlētā nodrošinājuma veida, tāpēc būvniekam garantijas laika posmā prasījuma tiesības uz ieturēto naudu, kas atrodas pie pasūtītāja, arī nevar rasties (sk. *Senāta 2021.gada 12.oktobra sprieduma lietā Nr. SKC-9/2021 (ECLI:LV:AT:2021:1012.C28386415.7.S) 8.punktu)*.

Tādējādi var rezumēt, ka tiesisku pamatu ieturējuma naudas atprasīšanai būvnieks iegūst, izpildoties vienam no šādiem priekšnosacījumiem: 1) līgumā noteiktajā garantijas laikā būvdarbu defekti vispār netiek atklāti; 2) konstatētos defektus būvnieks novērš pats saviem spēkiem; 3) izmaksas, kas nepieciešamas defektu novēršanai, ir zemākas, nekā pasūtītāja šim nolūkam ieturētie un pēdējā rīcībā esošie naudas līdzekļi (sk. *Senāta (paplašinātā sastāvā) 2021.gada 14.septembra sprieduma lietā Nr. SKC-3/2021 (ECLI:LV:AT:2021:0914.C12285316.2.S) 8.3.punktu*).

[6.4] Kasācijas sūdzībā pamatoti norādīts, ka tiesa uz konkrētās lietas apstākļiem nepareizi attiecinājusi Maksātnespējas likuma 63.panta trešās daļas noteikumus.

Atbilstoši šā likuma 63.panta trešajai daļai parādnieka saistības, kuru izpildes termiņš iestājas pēc dienas, kad pasludināts juridiskās personas maksātnespējas process, uzskatāmas par tādām, kurām izpildes termiņš iestājies juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas dienā.

Minētā norma, kurā noteiktas tiesiskās sekas, kādas attiecībā uz paša parādnieka saistību izpildes termiņu iestājas juridiskas personas maksātnespējas procesa pasludināšanas dienā, piemēram, parādniekam izbeidzas līgumā vai likumā paredzēto procentu maksāšanas pienākums, nav piemērojama, vērtējot parādnieka prasījumu pret otru līgumslēdzēju par saistību pirmstermiņa izbeigšanu (sal. *Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2018.gada 27.jūnija sprieduma lietā Nr. SKC- 196/2018 (ECLI:LV:AT:2018:0627.C31307815.1.S) 12.punktu*).

Maksātnespējas likuma 63.panta trešās daļas noteikums par saistību izbeigšanos nav tulkojams tādējādi, ka ar būvniekam pasludinātu maksātnespēju tiktu atceltas izpildīto būvdarbu kvalitātes prasības un ka garantijas termiņš, kurā būvniecības defekti varētu parādīties, būtu atzīstams par izbeigušos. Šī norma pirms termiņa neatceļ būvniecības garantijas prasības.

Maksātnespējas likuma mērķis ir kreditoru kopuma interešu aizsardzības labad nodrošināt parādnieka mantas saglabāšanu un pavairošanu, tāpēc administratoram šā likuma 101. panta pirmās daļas norma piešķir tiesības atkāpties no tādiem līgumiem, kuri pēc maksātnespējas procesa pasludināšanas joprojām saista puses un kuru izpilde var samazināt parādnieka mantu (sk. *Senāta (paplašinātā sastāvā) 2021.gada 14 septembra sprieduma lietā Nr. SKC-3/2021 (ECLI:LV:AT:2021:0914.C12285316.2.S) 9.2.punktu*).

Kā tas norādīts iepriekš, tieši šādām situācijām būvniecības līgumā tiek noteikts saistību izpildes nodrošinājums. Tas, ka par paveiktajiem būvniecības darbiem garantijas ieturējuma nauda atbilstoši līgumam nav aizstāta ar citu nodrošinājumu, piemēram, bankas vai apdrošināšanas sabiedrības izsniegtu garantiju, nenozīmē, ka ieturējuma nauda zaudē saistības nodrošinājuma raksturu.

Kā to jau atzinis Senāts lietā Nr. SKC-3/2021, kurā faktisko un tiesisko apstākļu ziņā ir konstatējama pietiekama līdzība, Maksātnespējas likuma 101.panta pirmās daļas norma ir interpretējama kontekstā ar tiesību saglabāšanas un saistību izpildes principu. Par būvnieka līgumsaistību izpildes nodrošinājumu kalpojošā ieturējuma nauda nav atgūstama maksātnespējas procesā un nav iekļaujama parādnieka mantas sastāvā (sk. *Senāta (paplašinātā sastāvā) 2021.gada 14.septembra sprieduma lietā Nr. SKC- 3/2021 (ECLI:LV:AT:2021:0914.C12285316.2.S)*, ja neizpildās pielīgtais tiesiskais pamats ieturējuma naudas atprasīšanai.

[7] Tā kā spriedums atceļams, drošības nauda saskaņā ar Civilprocesa likuma 458.panta otro daļu atmaksājama Daugavpils pilsētas domei 300 EUR.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 2.punktu, Senāts

nosprieda

atcelt Latgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2021.gada 14.maija spriedumu un nodot lietu jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.
Atmaksāt Daugavpils pilsētas domei drošības naudu 300 EUR (trīs simti *euro*).
Spriedums nav pārsūdzams.

Senators	V. Maksimovs
Senators	I. Bisters
Senatore	M. Senkāne